

Bediuzzaman Said Nursî'nin Tarikatı ve Tasavvufî Görüşleri

Çalışmamızda, Bediuzzaman Said Nursî'nin Tarikatı ve Tasavvufî Görüşleri beş konu başlığı ile ele alınacaktır: Bu başlıklar şöyledir: 1. Bedîuzzaman'ın Doğumunu ve Hizmetlerini Haber Veren Tarîkat Şeyhleri, 2. Bediuzzaman'ı Yetiştiren Tarikat Şeyhleri, 3. Bediuzzaman Said Nursî Üveysîdir ve Kâdiri Tarikatına Bağlıdır, 4. Bediuzzaman'ın Söylediği 'Zaman Tarikat Zamanı Değil, İmanı Kurtarmak Zamanıdır' Sözü, 5. Tarikat Erbabının Bediuzzaman Hakkındaki Sözleri.

Tarih, insanlığa müjde olarak geleceği doğmadan önce haber verilen gökteki yıldızlar gibi pek çok mübarek şahsiyetle doludur. Muhammed Bahâeddin Nakşibend'in (k.s.) doğmasına yakın bir tarihte Hâcegân silsilesinden Muhammed Baba Semmâsî (ö. 736/1335) hazretleri, müridleriyle birlikte Buhara'nın Kasrıhindûvân köyünden geçerken yanındakilere, bu topraktan bir yiğidin kokusunun geldiğini ve Kasrıhindûvân'ın kısa bir süre sonra Kasrıârifân olacağını söylemişti. O, Kasrıhindûvân'a bir sonraki gelişinde henüz üç günlük bir bebek olan Muhammed Bahâeddin Nakşibend'i görünce müridlerine, "Kokusunu duyduğumuz yiğit budur" deyip halifesi Seyyid Emîr Külâl'e (ö. 772/1330) dönmüş ve, "Oğlum! Bahâeddin'den şefkat ve terbiyeni esirgeme, yoksa sana hakkımı helâl etmem" demişti. Muhammed Baba Semmâsî'nin (k.s.) bu menkıbede geçen sözünden dolayı köyün adı Kasrıârifân olarak değişmişti.

Bediuzzaman Said Nursî'nin de doğmadan önce dünyayı teşrif edeceği ve İslam dinine çok önemli hizmetlerde bulunacağı tarikat ehli birçok mübarek zat tarafından haber verilmişti.

1. Bediuzzaman'ın Doğumunu ve Hizmetlerini Haber Veren Tarikat Şeyhleri

Said Nursî'nin annesi ve babası Nakşî tarikatından **Şeyh Seyyid Sıbgatullah Arvâsî**'ye (ö. 1870) bağlı idi. Babası Mirza Efendi, köylerine 30 km uzaklıktaki Gayda Köyü'nde bulunan Seyyid Tâhâ Hakkârî'nin/Nehrî'nin (ö. 1853) halifelerinden Şeyh Seyyid Sıbgatullah Arvâsî'yi zaman zaman ziyarete giderdi. Sofi Mirza Efendi'nin bir ziyaretinde, Hâlid-i Örekî gibi büyük zatların bulunduğu bir mecliste, Seyyid Şeyh Sıbgatullah Arvâsî ayağa kalkarak Sofi Mirza Efendi'ye ilgi ve alâka ile kendisine yer gösterdi. Gelen zâta neden ilgi ve hürmet gösterdiği meclisteki zâtlar tarafından kendisine sorulunca Seyyid Şeyh Subgatullah Arvâsî 'Bu Sofi Mirza ileride öyle bir zâta baba olacak, bunun sulbünden öyle bir zât gelecek ki, o zâta baba olmayı, ben on gavslığa tercih ederim. Gavs olmaktansa, o gelecek zâta böyle bir baba olmayı tercih ederim.' şeklinde cevap verdi

Beşkazalı Şeyh Osman Hâlidî Efendi (ö. 1877), Beşkaza'da (Muğla-Fethiye'de) 1795 yılında dünyaya geldi. Nakşî Tarikatı'nda seyr u sülûkunu tamamlayan Şeyh Osman Hâlidî Efendi Isparta'ya yerleşti ve burada pek çok müridi oldu, medresesinde sayısız hafız yetiştirdi. Zaman zaman Isparta'nın Sidre Dağı'nda inzivaya çekilir, kırk gün bir şey yemeden zikir ve ibadetle meşgul olurdu. Vefatına yakın: 'İmanı kurtaran bir müceddid çıkacak. O da bu sene doğmuştur. Benim dört oğlumdan birisi, o gelecek müceddid zât ile görüşecek ve elini öpecektir' dedi ve 1877 yılında vefat etti. Bu müjdeden sonra, Şeyh Osman Hâlidî'nin oğlu Ahmed Efendi 'Evet merhum pederimin sözü doğru çıktı. Ben onunla görüştüm' dedi.

İstanbul'da medrese tahsilini tamamladıktan sonra Isparta'ya yerleşen tarikat erbabından birisi de **Şeyh Topal Şükrü Efendi** (ö. 1876) idi. Isparta'da medresesinde ders okutur ve müridlerini irşad ederdi. Rumuzlu ve ebced hesaplı şiirlerinden birinde I. Dünya Savaşı'nı ve dönemin sıkıntılarını haber vererek Allah'tan yardım niyazında bulunmuş ve vefatından otuz üç sene sonara Isparta'nın imdadına yetişecek bir zâttan yani Said Nursî'den bahsetmiştir.

Şeyh Hacı Abdullah Efendi (ö. 1903), Şeyh Memiş Efendi'nin (ö. 1853) halifelerinden âlim bir zat idi. Asıl adı Bozkırlı Mehmed Kudsî olan ve kabri Konya Seydişehir Çavuş Köyü'nde bulunan Şeyh Memiş Efendi, Mevlânâ Hâlidî Bağdâdî'nin (ö. 1827) halifelerinden Şeyh Hasan Kudsî Efendi'nin halifesi idi. Şeyh Hacı Abdullah Efendi, Seydişehir'de pek çok ilim ve gönül ehli yetiştirdi ve 1903 yılında vefat etti. Kabri Seydişehir'dedir. Bir gün müridleri kendisine, 'Efendim! Sizden sonra hizmet nasıl devam edecek?' diye sorduklarında, o 'Müceddidlik, Mehdiyete inkılab edecek ve vazife Isparta'dan devam edecek' diye cevap verdi. Devam eden yıllarda Said Nursî'nin Isparta'daki hizmeti duyulmaya başladı. Bediuzzaman, Şeyh Hacı

Abdullah Efendi'nin müritlerinden Hacı Hilmi Efendi'yi ziyaret eder ve kendisine 'Senin talebelerin Kur'ân'ın lafzını, benim talebelerim ise mânâsını ezberliyorlar' derdi.

Şeyh Hasan Feyzi Efendi, Melâmi Tarikatı'ndan seyr u sülûkunu tamamlamış, müderris ve şair bir zât idi. Denizli'de ilim ve irfan faaliyetlerinde bulundu ve pek çok âlim ve ârif yetiştirdi. Şeyh Hasan Feyzi Efendi, 1877 yılında bir gün talebelerine 'Bugün Kürdistan'da büyük bir veli dünyaya geldi. Bu zât zamanın sahibi, asrın vekilidir' dedi. Vefatı yaklaştığında halifesine 'Ben, âhir zamanın vazifelisi büyük müceddidi bekliyorum. Vasıfları şunlardır: Kendini 'o' olarak tanıtırsa bil ki o değildir. Yok, 'o makam bizden uzaktır' derse odur. Eğer senin sağlığında gelirse, vazifeye devam ederken ona tâbi ol' dedi. Yıllar sonra tarikat hilafeti Hasan Feyzi isminde birine devredildi. 1943 yılında Said Nursî Denizli'ye getirildi. Tahliye edilince Hasan Feyzi kendisini otelde ziyaret eder ve kendisine tâbi olmak istediğini söyledi. Said Nursî 'Yok kardeşim, ben o değilim, galiba sen yanlış geldin' diye mukabele etti.

Asıl ismi Hıdır Efendi olan **Burdurlu Şeyh Hacı Rahmi Sultan**'ın (ö. 1916) ismini şeyhi Hacı Hasan Feyzi Efendi değiştirmiş ve 'Bundan sonra senin ismin Rahmi' demişti. Kendisi Elazığ Harput'un bir köyünden idi. On iki yaşında İstanbul'a tahsil için gitti. Tahsilini tamamlayınca Tekirdağ'a kadı olarak tayin edildi. Nakşî tarikatından olan şeyhi Hacı Hasan Efendi, kendisine haber gönderdi ve kadılıktan vazgeçerek Burdur'a gitmesini ve orada hizmet etmesini istedi. Şeyh Hacı Rahmi Sultan, şeyhinin emri üzerine Burdur'a gelip ilim ve irfan hizmetlerine başladı. Şeyh Hacı Rahmi Sultan, âhir zamanda vazifeli müceddidin Burdur'a geleceğini defalarca talebelerine haber vermişti. Kurban bayramlarında hep ikişer kurban keserdi. Müridleri neden ikişer kurban kestiğini sorduklarında 'Buraya zamanın vazifeli şahsı gelecek. Onun için şükrânelik olarak kesiyorum. Şu anda doğuda ve çocuk yaştadır' diye cevap verirdi. Yıllar sonra Bediuzzaman Said Nursi, Burdur'a geldiğinde ilk işi Şeyh Hacı Rahmi Sultan'ı ziyaret etmek oldu.

Burdurlu Şeyh Hacı Rahmi Sultan'ın halifelerinden olan **Nasuhizade Şeyh Mehmed Efendi** (ö. 1964) bir murâkabe esnasında Said Nursi ile karşılaşmasını, Barla Lâhilikası'nda ifade edildiği şekliyle şöyle anlatır:

'Bülbül-i Bâğıstân-i Kur'ân, Üstâd-ı Ekremim, Efendim Hazretleri!

Mürşid-i ekmel şeyhim Hacı Rahmi Sultan Hazretleri seferberliğin ikinci senesinde irtihâl-i dâr-ı bekâ buyurdular. Burdur'u teşrifinizden bir ay evvel, merhum Rahmi Sultan ile (mânen) beraber bir câmi-i şerifte bulunmakta iken, sukût-i hâl-i murakabeye varıldı. Bazı veliler rûhânî teşrif buyurdular. Nihayette siz üstadım teşrif buyurdunuz. Bir cezbe-i Rahmân zuhuruyla

uyandım, kendime geldim. Bir ay sonra Burdur'u teşrif ile, bazı yevm sohbet-i irfâniyenizde bulunup ruhlarımıza gıda bahşolundu.'

Şeyh Abdurrahman Tâgî (ö. 1886), önce Kâdirî Tarikatı şeyhi Abdülbâri Çerçahî'den, daha sonra da Nakşî şeyhi Sıbgatullah Arvâsî'den hilafet aldı. Bitlis Nurşin'e/Güroymak'a yerleşti. Nakşî usulü üzere irşad faaliyetlerinde bulundu ve medresesinde pek çok talebe ve müridi yetişti. Said Nursî, Şeyh Abdurrahman Tâgî'nin Nurs yakınlarındaki Tâg köyünde ve Nurşin'de medreselerinde ders okurken, Şeyh Abdurrahman Tâgî, Nurs köyünden gelen talebelerle çok ilgilenir ve kış gecelerinde kalkar, küçük talebelerinin üşüyüp hasta olmamaları için üzerlerini örterdi. Medresenin ileri gelen talebelerine de: 'Bu Nurslu talebelere iyi bakın! Bunlardan biri dîn-i mübîn-i İslam'ı ihya edecek. Fakat hangisidir, ben de bilmiyorum' derdi.

Nakşibendi Hâlidî şeyhi olan **Muhammed Esad Erbili** (ö. 1931), İstanbul Şehremini'nin Odabaşı semtinde Kelâmî Dergahı'nın postnişini idi. Hasîrîzâde Mehmed Elif Efendi'nin (ö. 1927) istifası üzerine âzâsı olduğu Meclis-i Mesâyıh'ta reisliği getirildi. Fatih Halıcılar'da Feyzullah Efendi Dergâhı'nda ve Üsküdar Çiçekçi'deki Selimiye Dergâhı'nda da şeyhlik vazifelerinde bulundu. Said Nursî'nin kendisini ziyaret amacıyla yol çıktığını mânen haber alan Muhammed Esad Erbili (k.s.), müridi Mahmud Sami Ramazanoğlu'na: 'Evladım Sami, başında külahı, üstünde kısa kollu bir abası, belinde kuşağı, kuşağın üzerinde cembiyesi, ayağında kısa konçlu çizmesi olan genç bir kimse gelecek, onu benim yanıma al' diye tenbihledi. Mahmud Sami Efendi, Said Nursî'yi karşıladı ve dergâha buyur etti. Dergahta herkes murakabe celsesinde, sükût içinde idi. Âdâb ve erkânı çok iyi bilen Said Nursî'de murakabeye başladı. Murakabe sonrasında Muhammed Esad Efendi ile Said Nursî sohbete başladılar. Mahmud Sami Efendi ilk ziyareti şöyle nakleder: 'Said Nursî gittikten sonra dergâhtakiler merak ile Muhammed Esad Efendi'ye: 'Efendim! Bu zât kimdir?' diye sordular. O da 'Bu genç Said-i Kürdî'dir. Allah kendisine Kur'ân-ı Kerîm'in tefsir ilmini vehbî olarak vermiştir. İstanbul'da zâhir ulemâ ile görüşüp münazaralar yaptıktan sonra bir de tarikat ehlini ziyaret edeyim düşüncesi ile Meclis-i Meşâyıh Reisi olduğumuz için bizi ziyarete gelmiştir' diye cevap verdi. Said-i Nursî yeni hazırladığı bir eseri matbaaya vermeden Pîr Efendimiz'e sunma ve tashihini isteme düşüncesinde imiş. Derhâga yaklaşınca risaleyi unuttuğunu fark etmiş. Bunu, Esad Efendimiz'e söyledi. Efendimiz 'Evladım! Tekrar getirmenize gerek yok. O eserin 152. ve 153. Sayfasındaki şu ibareyi şu şekilde ifade ederseniz daha güzel olur' buyurdular.'

Bu ilk ziyaretten sonra Said Nursî sık sık Kelâmî Dergahı'na giti, bazen de orada kaldı. Muhammed Esad Efendi ile sohbetlerinde 'Allahu Ekber!' diyerek ayağa kalktığı çok olurdu. Birgün Said Nursî dergahtan uğurlandıktan sonra, Said Nursî hakkında şeyhi Muhammed Esad

Erbilî, Mahmud Sami Efendi’ye şöyle dedi: ‘Bu zat, Allahu Teâlâ’dan gençlerin irşadına memurdur. Fakat o henüz bilmiyor bunu. İleride bunu hayatı ile gösterecek’

Bediuzzaman 1952 yılında Gençlik Mahkemesi için İstanbul Akşehir Palas Oteli’ne geldiğinde, Mahmud Sami Efendi (k.s.) kendisini ziyarete geldi. Bediuzzaman, son derece nazik ve kibar bir şekilde ‘Sami Bey kardeşim, siz ne kadar gençtiniz o zaman…’ diyerek kendisini karşıladı ve muhabbet içerisinde uzun süre hasret giderip, Kelâmî Dergâhı’ndaki hatıralardan konuştular.

Muhammed Baba Semmâsî’nin ve Mevlânâ Celaleddin Rûmî’nin (ö. 1273), Nakşî Tarikatı’nın pîri Şâh-ı Nakşibendî’yi (d. 1318); Molla Ahmed-i Cami’nin (ö. 1492), İmam Rabbânî’yi (d. 1624) müjdelediği gibi, Bediuzzaman Said Nursî’nin de gelişini ve hizmetlerini müjdeleyen farklı tarikatların postnişini olan Allah dostlarından bilinenler şunlardır: Gavs-i Hizan Şeyh Seyyid Sıbgatullah Arvâsî, Beşkazalı Şeyh Osman-ı Hâlidî, Şeyh Topal Şükrü Efendi, Seydişehirli Şeyh Hacı Abdullah Efendi, Denizlili Şeyh Hacı Hasan Feyzi Efendi, Burdurlu Şeyh Hacı Rahmi Sultan, Nasuhizâde Şeyh Mehmed Efendi, Şeyh Abdurrahman Tâhî, Şeyh Muhammed Esad Erbilî (kaddesellâhu esrârahum).

2. Bediuzzaman'ı Yetiştiren Tarikat Şeyhleri

Bediuzzaman Said Nursî'nin kullandığı mührü.
'Bedi'u'z-zaman bende-i Şâh-i Merdân'
'Şâh-ı Merdân'ın (Hz. Ali'nin) kölesi Bediuzzaman'

Said Nursi'de olduğu gibi her insanda eğitim hayatının temelleri aile ortamında atılmaktadır. Her alanda, kişinin üzerinde en fazla etki ise şüphesiz anne ve babaya aittir. Bediuzzaman da manevi ders aldığı ilk hocasının annesi olduğunu şöyle ifade etmektedir:

"Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zâtlardan ders aldığım halde, kasem ediyorum ki; en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi, merhum vâlidemden aldığım telkinat ve manevî derslerdir ki; o dersler fıtratımda, âdeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sair derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini, aynen görüyorum. Demek, bir yaşımdaki fıtratıma ve ruhuma merhum validemin ders ve telkinâtını, şimdi bu seksen yaşımdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşahede ediyorum" (Lemalar, 24.)

Said Nursi'nin annesi Şefika Nuriye hanım, babası Mirza Efendi, kardeşleri Hanım (ö.1945), Molla Abdullah (ö.1914), Molla Muhammed (ö.1951), Molla Abdülmecid (ö.1967), Duriye Hanım (ö.?) ve Mercan Hanım (ö.?) olmak üzere ailenin hepsi Nakşî tarikatına bağlı idiler. Baba ve annesinin Şeyh Seyyid Sıbgatullah Arvâsî'ye, abisi Molla Abdullah'ın hocası ve şeyhi, Tağ Köyü'nde medresesi bulunan Şeyh Seyda Abdurrahman-ı Tağî'nin oğlu ve Şeyh Fethullah Verkanisi'nin halifesi Şeyh Muhammed Ziyaeddin'e bağlı oldukları bilinmekte olup, diğer kardeşlerin bağlı olduğu şeyhleri ile alakalı herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Said Nursi, konu hakkında şu ifadelere yer verir: "*Ben üç-dört cihetle Nakşî iken, Kādirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyârsız hükmediyordu…"* (Sikke-i Tasdîk-i Gaybî)

Said Nursî'nin yetişmesinde ve kemale ermesinde tamamen tarikat ehlinin emekleri ve nazarları vardır denilebilir. O, ilim ve irfanı bizzat tedris ettiği meşayıh-ı kiramdan Şeyh Seyyid Nur Muhammed Arvâsî (ö. 1870), Şeyh Nureddin (ö.?), Şeyh Seyyid Abdurrahman Tâgî (ö.1886), Şeyh Seyyid Fehim Arvâsî (ö.1895), Şeyh Seyyid Muhammed Küfrevî (ö.1898), Şeyh Fethullah Verkanisî (ö.1899), Şeyh Muhammed Emin Efendi (ö.1908), Şeyh Muhammed Celâli (ö.1914), ve üveysî olarak istifade ettiği Hazret-i İmam Ali (r.a.), Zeynelabidin (r.a.), Hz. Hasan (r.a.), Hz. Hüseyin (r.a.), Gavs-i Azam Şeyh Seyyid Abdülkadir Geylâni, İmam Rabbâni, Huccetullâhi'l-İslam İmam Gazali, Şeyh Ahmed Hani, Mevlana Celaleddin-i Rûmî ve Ahmed Ziyâüddin Gümüşhânevî'ye Risâle-i Nûr'un muhtelif bölümlerinde yer vermekte, sık sık kendilerinden çok istifade ettiğini belirtmektedir.

Said Nursi, şeyhlerine ve mürşidlerine olan muhabbet ve hürmetini Barla Lahikası ve Şualar'da şöyle ifade etmektedir:

"*Otuz üç adet sözlerin, otuz üç adet mektubatın mecmuuna Risâletü'n-Nûr namı verilmesinin sırrı şudur ki: Bütün hayatımda 'Nur' kelimesi her yerde bana rastgelmiş. Ezcümle: Karyem/Köyüm Nurs'tur. Merhum validemin ismi Nure/Nuriye'dir. Nakşi üstadım Seyyid Nur Muhammed'dir. Kâdiri üstadım Nureddin. Kur'an üstadlarımdan Nuri. Talebelerimden benimle en ziyade alakadarı Nur isimli bulunanlardır. Kitaplarımı en ziyade izah ve tenvir eden Nur misalidir. Kur'ân-ı Hakîm'deki en evvel aklıma, kalbime parlayan ve fikrimi meşgul eden 'Allahu nûru's-semâvâti ve'l-arz' ayetidir. Hem hakaik-i İlahiyede müşkilatımın ekserisini halleden Esmâü'l-Hüsnâ'dan 'Nur' ism-i nûrânisidir. Hem Kur'ân'a şiddet-i şevk ve inhisar-ı hizmetim için hususi imamım Zinnureyn'dir*.'

Said Nursi, konuyla alakalı Emirdağ Lahikası'nda ise duygularını şöyle dile getirir:

"… Şimdi bir ihtar ile kati kanaatim geldi: O talebe arkadaşlarım, o üstadlarım hükmünde hocalarım, o mürşidlerim, evliya ve şeyhlerim; bir hiss-i kable'l-vukû ile ruhu hissedip …"

Said Nursi'nin *o "…üstadlarım hükmünde hocalarım, o mürşidlerim, evliya ve şeyhlerim.."* dediği mübarek zatlardan vefat tarihleri sıralamasına göre kısaca bahsedelim:

a. Şeyh Seyyid Nur Muhammed Arvâsî (ö. 1870)

Seyyid Nur Muhammed Hizan'ın Gayda köyündeki tekkesiyle Doğu ve Güneydoğu bölgesinde Nakşî tarikatının Hâlidiyye kolunun yayılmasına hizmet etmiş ve Şeyh Seyyid Abdurrahman-ı Tağî'nin de hocası olan Gavs-ı Hizan Şeyh Seyyid Sıbgatullah Arvâsî'nin oğlu olup "Hizan Şeyhi" olarak bilinir. Said Nursî, aynı zamanda medrese müderrisi de olan Şeyh Seyyid Nur

Muhammed Efendi’den Nakşî tarikatı dersini almış ve kendisinden medrese tahsili görmüştür. Bir hadiseden sonra, Şeyh Seyyid Nur Muhammed kendisine: “Sen benim talebemsin, kimse sana ilişemez” dediği için ‘**Şeyh Talebesi**’ olarak anılmıştır. Said Nursi, onun için “Nakşî üstadım Seyyid Nur Muhammed” demektedir. Said Nursi’nin babası Mirza Efendi’nin şeyhi de Şeyh Seyyid Sıbgatullah Arvâsî’dir.

b. Şeyh Nureddin (ö.?)

Said Nursî’nin Barla Lahikası’nda ‘Kâdiri üstadım Nureddin’ diye adını zikrettiği zât-ı mübârek hakkında herhangi bir belge ve bilgiye ulaşılamamıştır. Şeyh Nureddin b. Cebbâr’ı (ö.1850), Said Nursi’nin Kâdiri şeyhi Şeyh Nureddin ile karıştırmamak gerekir. Zira Şeyh Nureddin b. Cebbâr, Said Nursi doğmadan önce vefat etmiştir.

c. Şeyh Seyyid Abdurrahman Tâgî (ö.1886)

Nakşibendi Hâlidî şeyhi olan Şeyh Seyyid Abdurrahman Tâgî, Said Nursî’nin babası Mirza Efendi’nin de bağlı olduğu Nakşibendi Hâlidî şeyhi Şeyh Seyyid Sıbgatullah Arvâsî’nin halifelerindendi. Şeyhi Sıbgatullah Arvasî’nin, Mirza Efendi’nin soyundan gelecek kutlu kişiyi müjdelediğini biliyor ve kendisi de Nurs köyünden medresesine gelen ve aralarında Said Nursi’nin de bulunduğu talebeler için: ‘Bu Nurslu talebelere iyi bakın! Bunlardan biri dîn-i mübîn-i İslam’ı ihya edecek. Fakat hangisidir, ben de bilmiyorum’ derdi. Abdülkadir Badıllı’nın, *Bediuzzaman Said Nursi Mufassal Tarihçe-i Hayat* adlı kitabının 1. Cilt, 64-65. sayfalarında şu rivayete yer verilmektedir:

“Bediüzzaman Hazretleri henüz küçük bir talebe iken, Nurşin köyüne birkaç kez geldiği gibi, bir defasında yine Nurşin'e gelmekte iken, Seyda Hazretlerinin âniden divangâhından kalkarak, Nurşin köprüsüne doğru yürüdüğünü görürler. Bazı halifeleri de Seyda’nın arkasına düşerler. Görürler ki, uzaktan bir çocuk geliyor. Seyda Hazretlerinin o çocuğa doğru yürüdüğünü görürler. Sonra Seyda o çocuğun yanına gidip, elinden tutar, köye getirir. Beraber divana gelirler. Ve Seyda emreder: ***'Divanda kimse kalmasın.'*** Seyda Hazretleri küçük Said ile uzun müddet yalnız kalırlar. Bazıları anahtar deliğinden bakmaya cesaret eder, görürler ki; Seyda Hazretleri diz çökmüş, gözleri yumuk, murakabe halinde... Küçük Said ise, ayakta sapsarı kesilmiş, elpençe durur vaziyettedir. Sonra Seyda Hazretleri kapıları açar, talebeler divana gelirler. Seyda Hazretleri cemaate der ki: Merak ettiğinizi biliyorum. Meseleyi anlatayım: **'Cenab-ı Hak bu çocuğa ilim merhalelerini tayy ettirdiği gibi maneviyatı da ona öyle tayy buyurmuştur**.”

d. Şeyh Seyyid Fehim Arvâsî (ö.1895)

Nakşi Hâlidî Şeyh Seyyid Tâhâ'l-Hakkârî'nin halifelerinden ve Şeyh Seyyid Abdülhakim Arvâsî'nin mürşidi olan Şeyh Seyyid Fehim Arvasi hakkında Said Nursî, Kastamonu Lahikası'nda şu ifadelere yer vermektedir: '…*benim silsile-i ilimde en mühim üstadım olan Şeyh Fehim kuddise sirruhu…*'

e. Şeyh Seyyid Muhammed Küfrevî (ö.1898)

Nakşi Halidi Şeyh Seyyid Tâha'l-Hakkârî'nin halifelerinden ve Alvarlı Muhammed Lütfi Efendi'nin şeyhi olan Şeyh Seyyid Muhammed Küfrevî için Said Nursi Barla Lahikası'nda şöyle demektedir: *"...Silsile-i ilmiyede bana en son ve en mübarek dersi veren ve haddimden çok ziyade şefkatini gösteren Küfrevî kuddise sirruhu ..."*. Şeyh Seyyid Muhammed Küfrevî'nin, Said Nursi'ye ezberden verdiği son ders şöyledir:

الحمد لله الذى قدر مقادير الاشياء بقدرته و صور تصاوير الاشكال بحكمته ؛ و الصلاة على محمد محيط مركزه دائرة النبوة و على اله حبيب كسوة الفتوة و المروة ما دارت على سطوح الافلاك النجوم وما سارت فى زوايا الغبراء الغيوم.

Manası: ''Hamd, yıldızlar göklerin yüzeyinde döndüğü, bulutlar yeryüzünün etrafında gezdiği müddetçe, kudretiyle varlıkların miktarlarını/ölçülerini takdir eden ve şekillerin suretlerini hikmetiyle tasvir eden Allah'a;

salât, nübüvvet dairesinin merkezini ihata eden/kuşatan Muhammed'e (sav) ve mürüvvet ve fütüvvet/yiğitlik kisvesinin sevgilisi olan âline/ailesine ve ashabına olsun/devam etsin.''

f. Şeyh Fethullah Verkanisî (ö.1899)

Nakşi Halidi Şeyh Seyyid Abdurrahman Tâgî'nin damadı en mühim talebesi olan Şeyh Fethullah Verkanisî, Bitlis'te ilk icazetini Said Nursî'nin abisi Molla Abdullah'a vermiştir. Said Nursî, Şeyh Fethullah Efendi'nin Siirt'teki medresesine gittiğinde Şeyh Fethullah Efendi ona: ''Geçen sene Suyûtî okuyordunuz, bu sene Molla Câmi'yi mi okuyorsunuz?'' diye sorar. Said Nursi: ''Evet, Câmi'yi bitirdim'' der. Şeyh Fethullah medresede okutulan hangi kitabı sorarsa ''Bitirdim'' cevabını alır ve hayrette kalır. Said Nursi ''…Emrederseniz, söylediğim kitaplardan beni imtihan ediniz'' der. Şeyh Fethullah Efendi hangi kitaptan sorarsa güzelce cevabını verir. Bunun üzerine Şeyh Fethullah Efendi ''Pekâlâ, zekâda harikasınız, fakat hıfzınız nasıldır? Makâmât-ı Harîriye'den birkaç satırını iki defa okumakla hıfzedebilir misiniz?'' diyerek kitabı uzatır. Said Nursi, kitabı alır, bir yaprağını bir defa okumakla hıfzeder ve ezbere okur. Şeyh Fethullah Efendi ''Zekâ ile hıfzın ifrat derecede bir kimsede tecemmuu nâdirdir'' diyerek hayrette kalır ve kendisine 'zamanın harikası' anlamında 'Bediuzzaman' lakabını verir.

g. Şeyh Muhammed Emin Efendi (ö.1908)

Said Nursi, Bitlis'te Şeyh Muhammed Emin Efendi'nin medresesine giderek, iki gün kadar dersinde bulundu. Şeyh Muhammed Emin Efendi kendisine ilim kisvesine girmesini teklif edince: ''Ben henüz sinn-i bülüğa vasıl olmadığımdan, muhterem bir müderris kıyafetini kendime yakıştıramıyorum. Ve ben bir çocuk iken nasıl hoca olabilirim?'' diyerek bu teklifi kabul etmedi. Şeyh Muhammed Emin Efendi, 1900 yılında İstanbul'a geldiğinde II. Abdülhamid Han tarafından merasimle karşılanmış ve kendisiyle hususi sohbetleri olmuştu.

h. Şeyh Muhammed Celâli (ö.1914)

Said Nursi, 1892 yılında 14 yaşında iken Erzurum'a bağlı Doğu Bayezit'e gitmiş ve orada Şeyh Muhammed Celâlî'den medrese derslerini tamamlayarak icazet almıştır. Dâru'l-hikmeti'l-İslamiye'ye aza olarak girişinde, ''*Muhammed Celâlî Efendi'den aldığım icazetnameyi, Ruslara esir olduğum zaman zayi ettim*'' diye beyan etmiştir.

Şeyh Muhammed Celâlî'nin oğlu Sıddık Efendi'den torunu İbrahim Bey, babasından naklen şöyle anlatıyor: "Pederimin bana anlattıklarına göre, Bediüzzaman Hazretleri geceleri ortadan kayboluyormuş. Diğer talebeler bunu dedeme sormuşlar: *'Hocam! Said geceleri kayboluyor, bu hoş bir şey değil; acaba nereye gidiyor?'* Mübarek dedem Şeyh Mehmet Celalî, talebelere biraz sertçe çıkışarak, **'**Sizin Said'le hiçbir alâkanız yok, ona karışmayın!' diyor. Buna rağmen dedem iki talebe tayin ediyor, 'Said'i gece takip edin, nereye gidiyor bakın; ama pişman olacaksınız!' diyor."

"O iki talebe gizlice saklanarak Said'i takip ediyorlar, bakıyorlar ki mübarek Molla Said, Şeyh Ahmed Hani'nin kabrine gidiyor ve takip edenler bir sesler işitiyorlar, 'Evet hocam, evet hocam!' diye, o talebeler Molla Said'in Hani Baba'dan ders aldığını burada duyuyorlar. Sonra babamın anlattığına göre bu iki talebe geri dönüyorlar, ama renkleri, benizleri atmış, neredeyse düşecek halde geri geliyorlar. *'Böyle böyle oldu; Said, Hani Baba'dan ders alıyor.'* diye meseleyi anlatıyorlar. Dedem, **'**Ben size demiştim, sizin Said'le işiniz yok, ona karışmayın.'"

Sabah oluyor, dedem talebelere ders verirken, Said'e 'Şu şu kitapları getir.' diyor. Bakıyorlar ki Molla Said gelen bütün kitapları halletmiş, bitirmiş... Diyor: 'Said artık senin benimle işin bitti, ben senin icazetini vereceğim, çık git.' 'Yok!' diyor Molla Said, 'Benim üç aylık müddetim var, üç ayı tamamlayıp ondan sonra gideceğim.' Nitekim üç ayı tamamladıktan sonra Siirt, Bitlis taraflarına gidiyor." (Ömer Özcan, Ağabeyler Anlatıyor, I)

3. Bediuzzaman Said Nursî Üveysîdir ve Kâdiri Tarikatına Bağlıdır

Risalelerinde elliye yakın tasavvuf büyüklerinden nakiller yapan Bediuzzaman, eserlerinde her zaman hakiki tarikat mürşid ve müridlerinden övgüyle bahsetmiş, hayatı boyunca onlara hürmet ve muhabbet göstermiş ve kendilerini sık sık ziyaretlerde bulunmuştur. Çocukluğunda âdet hâline getirdiği bir davranışını şöyle anlatmaktadır:

‘‘Ben sekiz-dokuz yaşında iken bütün nâhiyemiz ve etrafındaki ahâli Nakşî tarîkatinde idiler. Oraca meşhur Gavs-ı Hîzân nâmıyla bir zâttan istimdâd ediyorlardı. Ben akrabama ve umum ahâliye muhâlif olarak ‘Yâ Gavs-ı Geylânî!’ derdim. Çocukluk itibariyle, elimden ceviz gibi ehemmiyetsiz bir şey kaybolsa, ‘Yâ Şeyh! Sana bir Fâtiha, sen benim bu şeyimi buldur’ derdim. Acîbdir ve yemin ediyorum, bin defa böyle Hazret-i Şeyh, himmet ve duâsıyla imdâdıma yetişmiştir. Onun için bütün hayatımda umumiyetle Fâtiha ve ezkâr ne kadar okumuş isem, Zât-ı Risâletten (s.a.v.) sonra Şeyh-i Geylânî’ye hediye ediyordum. Ben üç-dört cihetle Nakşî iken, Kâdirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyârsız hükmediyordu. Fakat tarîkatle iştigale ilmin meşguliyeti mâni oluyordu…’’ (Sekizinci Lem’a, 145)

Bediüzzaman’ın, eserlerinde ruhanî himmet ve tasarrufunu gördüğünü belirttiği mutasavvıflar arasında Şeyh Abdulkadir Geylanî, İmamı Rabbani, İmam-ı Gazali, Mevlana Celaleddini Rûmi hazretleri gibi önemli zâtlar vardır. Söz konus zevât-ı kirâm arasında ‘birinci üstadım’ dediği Abdülkadir Geylanî’ye (k.s.) bağlılığı ise çok farklıdır. 1894 yılında on yedi yaşında Tillo’da iken, Abdülkadir Geylânî (k.s.), rüyasında Bediuzzaman’a hitaben ‘‘Molla Said! Miran Aşireti Reisi Mustafa Paşa’ya gidiniz, kendisini tarîk-i hidayete davet ediniz, yaptığı zulümden vazgeçerek namaza ve emri mârufa müdavim olmasını tavsiye ediniz. Aksi takdirde öldürünüz!’’ diye emreder. Bediuzzaman kalkar, hemen hazırlanır, kılıcını kuşanır ve Mustafa Paşa’ya kaldığı yere gider. Kendisine rüyada gördüğü şekilde hareket eder ve adamlarının arasında ona, ‘‘Dinlemezsen seni öldüreceğim der’’…. Olay, Mustafa Paşa’nın hâlini düzeltmesi ve namaza başlaması ile neticelenir. (Kasımî, s.80-83) Bediuzzaman’ın, Abdülkadir Geyânî’ye (k.s.) bağlılığı bu derece net ve kesindir.

Peygamberimiz (s.a.v.) zamanında Yemen’de yaşayan ve müslüman olan Üveys el-Karânî, peygamberimiz ile görüşememiş lakin kendisi tarafından mânen yetiştirilmiştir. Peygamberimiz’den (s.a.v.), Veysel Karânî’den, Hızır’dan (a.s.) veya bir mürşidden rûhânî yolla yetişen kişilere ‘Üveysî’, bu metoda da ‘Üveysîlik’ denilmektedir. İbrahim b. Edhem, Bayezid-i Bistâmî, Ebu’l-Hasan el-Harakânî, Bahâeddin Nakşibend, Ahmed Fakih (k.s.) gibi birçok zevât-ı kirâm üveysîdir. Bediuzzaman, üveysî olarak Abdülkadir Geylânî hazretlerinden hakikat dersini aldığını şöyle ifade etmektedir: ‘‘Zâten ben **üveysî bir sûrette** doğrudan doğruya hakîkat dersimi Gavs-ı A‘zamdan (k.s.) ve Zeynelâbidîn (r.a.) ve Hasan (r.a.), Hüseyin (r.a.) vâsıtasıyla İmâm-ı Alî’den (r.a.) almışım. Onun için, hizmet ettiğimiz dâire onların dairesidir (Emirdağ Lahikası, 114). Bediuzzaman’ın üveysî olarak ders aldığını ifade ettiği zevât-ı kirâm Kadiri Tarikatı silsilesinde olan kişilerdir.

Abdülkadir Geylânî'den (k.s.) üveysî olarak ders alan Bediuzzaman, Risalelerinin pek çok yerinde, kendisini, Abdülkadir Geylânî'nin (k.s.) talebesi veya şakirdi olduğunu değil, onun **müridi olduğunu ve evradını muntazaman okuduğunu** bizzat ifade etmektedir. Konu hakkında, herhangi bir yoruma gerek kalmadan, Bediuzzaman'ın, Abdülkadir Geylânî'nin 28 beyitlik kasidesinin 23 ila 27 arası beyitlerine, Sikke-i Tasdîk-i Gaybi/Sekizinci Lem'a adlı eserinde yaptığı tercüme ve şerhin tek başına yeterli olacağı kanaatindeyiz.

Bediuzzaman'ın, Abdülkadir Geylânî'ye (k.s.) ait beş satırlık kasideye yaptığı tercüme ve şerhi şöyledir:

تَوَسَّلْ بِنَا فِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ * اَغِيثُكَ فِي الْاَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي

‘‘Her tehlike ve sıkıntıda bizimle tevessül et. Himmetimle her şeyde her zaman sana yardım edeyim.’’

اَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا مَا يَخَافُهُ * وَاَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ

‘‘Ben müridimi korktuğu her şeyden muhafaza ederim. Onu her kötülük ve fitneden korurum.’’

"On dördüncü asırda '**el-Kürdî' lakabıyla yâd edilen 'Molla Saîd' benim mürîdimdir**. O fitne ve belâ asrının her şer ve fitnesinden Allah'ın izniyle ve havl ve kuvvetiyle onun muhâfızıyım." Evet, Hürriyetten yirmi-otuz sene sonraya kadar yirmi fitne-i azîme içinde, fevkalâde bir sûrette **Gavs'ın o mürîdi** mahfûz kalmıştır. Korktuğu şer ve mehâlikten bir hıfz-ı gaybî ile fevkalme'mûl kurtulmuştur.’’

مُرِيدِي اِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا * اَغِثْهُ اِذَا مَا سَارَ فِي اَيِّ بَلْدَةٍ

‘‘Müridim şarkta ve garbda olduğu zaman; herhangi bir ülkeye gittiğinde ona yardım ederim.’’

"**O Gavs'ın mürîdi olan Saîdü'l-Kürdî,** Rusya'da esaretle Asya'nın şark-ı şimâlîsinde ve ehl-i bid'anın eliyle Asya'nın garbına nefy olarak kaldığı müddetçe, Sibirya taraflarından firar edip âdetin fevkinde çok bilâdı seyir ve seyahat etmeye mecbur olduğu zaman, Allah'ın izniyle, havl ve kuvvet-i Rabbânî ile ona imdâd etmişim. Ve istimdâdına yetişmişim." Evet, **Hazret-i Gavs'ın 'Mürîdî' ünvanıyla irâde ettiği Said**, üç sene esaretle Asya'nın şark-ı şimâlîsinde mehâlik içinde mahfûz kalıp, üç-dört aylık mesafeyi firar etmek suretiyle kat‘ ederek, çok şehirleri gezip Gavs'ın dediği gibi mahfuz kalmıştır.’’

فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ * فَاِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ

‘‘Ey benim nazmımı okuyan! Onu söyle ve korkma! Çünkü şüphesiz sen inâyet gözüyle korunmaktasın.’’

‘‘Gavs-ı A‘zam, ‘**Bedîüzzaman Molla Said’ nâmıyla yâd olunan ve evrâd-ı muntazamasını muntazam okuyan mürîdine** der ki: “Benim nazmımı, yani meslek ve meşrebimi ve mücâhedâtımı gösteren makâlâtımı söyle. Yani nazmımdan murad, senin risâlelerindir ve Sözlerin ve Mektubâtındır. فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ Bin üç yüz otuz ikide (m. 1914) o Sözler ile mücâhedeye başla. Sen inâyet-i İlâhiyenin hıfzındasın.” Evet, مُنْشِدًا ilm-i cifir ile Molla Said Bedîüzzaman’ı gösterdiği gibi, نَظْمِي Risâletü’n-Nûr’u gösterir. (ض) ile olsa, هُوَ مَكْتُوبَاتِكَ hem كَلِمَاتُ سَعِيدِ الْكُرْدِيِّ yi gösterir. Kelimât, sözler demektir. فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ bin üç yüz otuz ikiyi (m. 1914) gösterir. O tarih, mebde’-i cihâdıdır. O tarihte İşârâtü’l-İ‘câz Tefsîri’nin neşriyle mücâhedeye başlamıştır.

Hazret-i Şeyh-i Geylânî, (k.s.) hizmet-i Kur’âniyeye nazar-ı dikkati celb etmek ve o hizmet-i Kur’âniye âhir zamanda dağ gibi büyük bir hâdise olduğuna işaret etmek için, -şu hizmette istidâd ve liyâkatimin pek fevkinde bulunması ve fedâkâr çalışkan kardeşlerimle çalıştığımıza, fazilet noktasından değil de, belki sebkatiyet noktasından- kerâmetkârâne ismimi bir derece göstermesi, beni epey zamandan beri düşündürüyordu. “Acaba bunun izhârında manevî bir zarar bana terettüb eder mi? Bir gurur, bir hodfurûşluk getirir mi?” diye sekiz on senedir üzerinde tevakkuf ettim. Bugünlerde izharını bir ihtar ile hissettim. Hem kalbime geldi ki: “Hazret-i Şeyh bana bir pâye vermiyor, belki **Said isminde bir mürîdim** hem bir hizmette bulunacak hem fitne ve belâlardan izn-i İlâhî ile ve Şeyh’in duâsıyla ve himmetiyle mahfûz kalacak.”

وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا * تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي

‘‘Muhlis olarak Allah için vaktin Abdulkadir’i ol. Benim muhabbetimle Said ve sadık olarak yaşarsın.’’

“Ey Said! Sen zamanın Abdülkâdir’i ol. İhlâs-ı tâmmı kazan. Fakirliğinle beraber maîşetini düşünme. Nâsdan minnet alma. İsmin Said olduğu gibi, maîşette de mesud olacaksın. Muhabbetimde sâdık olduğundan ve ihlâsa çalıştığından, Hulûsî gibi muhlis talebeler ve yardımcılar ve Süleyman ve Bekir gibi sâdık hizmetkârlar ve Sabrî gibi tam takdîr edici ve ciddî müştâk talebeler size verilmiş.” Evet, lillâhilhamd, Gavs’ın sarâhat derecesinde ihbâr ettiği hâl vukû bulmuştur. **Gavs-ı A‘zam, ‘Said’ nâmıyla tesmiye ettiği mürîdinin** târîhçe-i hayatında en mühim noktaları beyan etmekle beraber, ilm-i cifir esrârıyla sekiz-dokuz cihette, **Said’in başına parmağını basıyor.** Beyitlerin mânâ-yı zâhirîsiyle manâ-yı cifrîsi birbirine çok yakın olmakla dokuz vecihteki işaretler birbirini te’yîd ettiğinden, sarâhat derecesine çıkmıştır.’’

Bediuzzaman, ‘Kerâmet-i gaybiye-i Gavsiyenin işârâtını te’yîd eden üç remiz’ bölümünde ise şu ifadelere yer vermektedir: ‘‘Demek Hazret-i Gavs, “Bu tarihte, **istikbâlde gelecek mürîdimi** emr-i İlâhî ile muhâfaza edeceğim” diyor…’’; ‘‘Demek Cenâb-ı Hakk **o kudsî üstâdımı**, bir melâike-i sıyânet gibi bana muhâfız kılmış…’’; ‘‘ مُرِيدِي اِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا * اَغِثْهُ اِذَا مَا سَارَ فِي اَيِّ بَلْدَةٍ fıkrasında **bahsettiği ve konuştuğu mürîdinin** şarka esâreten gittiği tarihi gösterdiği gibi, garba nefiy olunduğu tarihi de gösteriyor. Bin üç yüz on dört (m. 1896) senelerinde mevzû‘-u bahis olan **mürîdi mühim vartadan kurtulmasına Gavs işaret ediyor**. “Onun imdâdına yetiştim” diyor…’’ (Saîdü’n-Nûrsî, Sikke-i Tasdîk-i Gaybî, 153-155)

Bediuzzaman’ın, Abdülkadir Geylânî’nin (k.s.) müridi olduğunu kendi talebeleri de şöyle ifade etmektedirler:

‘İşte Risâle-i Nûr’un bir hâdimi ve tercümanı olan üstâdım, Allah’ın abdi, İmâm-ı Alî’nin (r.a.) manevî veledi ve **Gavs-ı Azam’ın (k.s.) mürîdidir**…’ (Zülfikar, 371, Hasan Feyzi)

‘…Hazret-i Rasûl Aleyhissalâtü Vesselâm’ın manevî nesl-i şerîfi ve İmâm-ı Alî Kerremallâhü Veche’nin manevî hafîdi ve **Hazret-i Gavs-ı A‘zam Şâh-ı Geylânî radıyallâhü anhın müridi**…’ (Emirdağ Lahikası, 28, M. Sadık)

4. Bediuzzaman’ın ‘*Zaman Tarikat Zamanı Değil, İmanı Kurtarmak Zamanıdır’* Sözü

Bediuzzaman eserlerinin pek çok yerinde tarikat ile alakalı açıklamalarda bulunmakta ve kendisine mektuplarla sorulan tarikat hakkındaki sorulara cevabi mektuplar yazmaktadır. Bediuzzaman’ın eserlerinde tarikat ile alakalı kullandığı ifadelerinden bazıları şöyledir: ‘*En ziyâde medâr-ı teessüf şudur ki: Ehl-i Sünnet ve Cemâat’in bir kısım zâhirî ulemâsı ve Ehl-i*

Sünnet ve Cemâat'e mensub bir kısım ehl-i siyâset gāfil insanlar, ehl-i tarîkatin içinde gördükleri bazı sû'-i isti'mâlâtı ve bir kısım hatîâtı bahane ederek, o hazîne-i uzmâyı kapatmak, belki tahrîb etmek ve bir nevi' âb ı hayatı dağıtan o kevser menbaını kurutmak için çalışıyorlar.' (Mektubât 8) '*Evet, nasıl ki velâyet ve tarîkat, risâlet ve şerîatın hucceti ve delilidir. Öyle de, İslâmiyet'in bir sırr-ı kemâli ve medâr-ı envârı ve insaniyetin İslâmiyet sırrıyla bir ma'den-i terakkıyâtı ve bir menba'-ı tefeyyüzâtıdır. İşte bu sırr-ı azîmin bu derece ehemmiyetiyle beraber, bazı fırak-ı dâlle onun inkârı tarafına gitmişler. Kendileri mahrum kaldıkları o envârdan, başkalarının mahrumiyetine sebeb olmuşlar… Tarîkatte hissesi olmayan ve kalbi harekete gelmeyen, bir muhakkik âlim zât da olsa, şimdiki zındıkların desîselerine karşı kendini tam muhâfaza etmesi müşkilleşmiştir.'* (Mektubat 2) "*Hayalin ile "Nurşin" karyesindeki "Seyda" (kaddesallâhu sirrah) Hazretlerinin meclisine git. Ve o zâtın sohbet-i kudsiyesi ile orada izhar edilen İslâm medeniyetine bir bak! O zât-ı kerimin irşadıyla fukara elbisesine bürünmüş sultanları veya insan libasını giymiş melâikeleri gör. Sonra bu hakikati müvazene etmek üzere –Paris'e de– git. Ve onların büyüklerinin localarına gir, bak. Göreceksin ki onlar insan elbisesine bürünmüş birer akrep veya benî Âdem sûretine girmiş birer ifrittirler."* (Mesnevi-yi Nûriye, Hubab, s. 180) '*Cenab-ı Hakk'a vâsıl olacak tarîkler pek çoktur. Bütün hak tarîkler Kur'ân'dan alınmıştır. Fakat tarîkatlerin bazısı bazısından daha kısa, daha selâmetli, daha umumiyetli oluyor. O tarîkler içinde kāsır fehmimle Kur'ân'dan istifâde ettiğim acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür tarîkîdir…*' (Sözler, s. 88)

Ayrıca Bediuzzaman, tarikatın hakikatını ilmen izah ettiği Yirmi Dokuzuncu Mektub'un dokuzuncu kısmında yer alan '**Telvîhât-ı Tis'a**' adında 'tarikat risalesi' denilebilecek bir risale de kaleme almıştır. Bu risâle ehl-i tarîk olana ve olmayana bir iksîr-i a'zamdır ve bir tiryâk-ı enfa'dır. Zikredilen risale turuk-i velâyet hakkında "Dokuz Telvîh" dir ki, 'Telvîhât-ı Tis'a' nâmıyla ma'rûf bir risâledir. **Birinci Telvîh**: Tarîkatin sırrını ve Mi'râc-ı Ahmedî'nin (asm) sâyesi altında, kalb ayağıyla bir seyr u sülük-i ruhanî neticesinde, zevkî ve hâlî ve bir derece şuhûdî hakāik-i îmâniye ve Kur'âniyeye mazhariyet olduğunu beyân edip, insanın mâhiyet-i câmiasında akıl nasıl ki hadsiz fünûna isti'dâdı ve ıttılâı cihetiyle mâhiyeti inkişâf etmiş ve o sûretle işlettirilmiş, kalb dahi onun gibi, bu âlemin bir harîta-i ma'neviyesi ve çok kemâlâtın bir çekirdeği hükmünde olduğundan, tarîkat cihetiyle onu işlettirmek, kemâlâtına sevk etmek olduğunu isbat eder. **İkinci Telvîh**: Kalbin işlemesi zikir ve tefekkürle olduğunu ve işlemesinin mehâsininden, hayat-ı dünyeviyenin medâr-ı saadeti olan birisini beyân eder. **Üçüncü Telvîh**: Velâyet bir huccet-i risâlet ve tarîkat bir burhân-ı şerîat olduğunu ve onun kıymetini takdîr etmeyen, ne kadar hasârete düştüğünü beyân eder. **Dördüncü Telvîh**: Meslek-i velâyet çok

kolay olmakla beraber, çok müşkilâtlı; çok kısa olmakla beraber çok uzun; çok kıymetdar olmakla beraber çok hatarlı; çok geniş olmakla beraber, çok dar olduğunu; ve âfâkî ve enfüsî iki yol ile sülûk edildiğini beyân eder. **Beşinci Telvîh:** Vahdetü'l-vücûd ve vahdetü'ş-şuhûdun mâhiyetini beyân ederek, ehl-i sahvin ve ehl-i verâset-i nübüvvetin âlî meşrebinin rüchâniyetini isbat eder. **Altıncı Telvîh**: Velâyet yolları içinde en güzeli ve en müstakîmi, sünnet-i seniyeye ittibâ' olduğunu; ve velâyetin esaslarının en mühimmi ihlâs ve en keskin kuvveti muhabbet olduğunu beyân ederek, bu dünya dâru'l-hizmet olduğundan ve dâr-ı ücret ve mükâfât olmadığından, tarîkatin lezâizini ve ezvâk ve kerâmâtını kasden taleb etmemek lâzım geldiğini beyân eder. **Yedinci Telvîh**: Tarîkat ve hakîkat, şerîatın hâdimlerinden olduğunu; tarîkat ve hakîkatin en yüksek mertebeleri, şerîatın cüz'leri bulunduğunu; ve tarîkat ve hakîkat, vesîlelikten çıkmamak ve dâimâ şerîata tebeiyette kalmak lüzûmunu beyân edip, "Sünnet-i seniye ve ahkâm-ı şerîat hâricinde evliyâ bulunabilir mi?" diye suâle merak-âver bir cevab verir. **Sekizinci Telvîh**: Tarîkatin sekiz varta-i mühimmesini beyân eder. **Dokuzuncu Telvîh**: Tarîkatin pek çok semerâtından gayet şirin ve güzel dokuz adedini beyân eder.

Bediuzzaman'ın 'Zaman tarikat zamanı değil belki imanı kurtarmak zamanıdır' sözü Risaleler'de Barla Lahikası, Emirdağ Lahikası ve 43. Mektup'ta geçmektedir. Bu sözün devamında Bediuzzaman'ın, '*Tarikatsız cennete giden pek çok, fakat imansız cennete giden yoktur*' ifadesi mevcuttur. On Altıncı Mektup İkinci Nokta'da ise: *'...Eğer derseniz, şeyhler bazen işimize karışıyorlar, sana da bazen şeyh derler. Ben de derim: Hey efendiler! Ben şeyh değilim. Ben hocayım. Buna delil dört senedir buradayım. Bir tek adama tarikat verse idim şüpheye hakkınız olurdu. Belki yanıma gelen herkese demişim: İman lazım, İslamiyet lazım, tarikat zamanı değil...*' 43. Mektup'ta da: *'...Hem Risale-i Nûr'un mesleği tarikat değil, hakikattır. Sahabe mesleğinin bir cilvesidir. Bu zaman tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır...*'

Bediuzzaman'ın bu açıklamalarından sonra şu soru akla gelmektedir: Ailesinin her ferdi tarikat ehli olan, ilim ve irfan tedrisatını aldığı medrese ulemasının istisnasız her biri tarikat ehli olan, Risaleler'de elliye yakın tarikat ehlinin eserlerinden alıntılar yapan, tarikat konusunda ayrıca bir eser kaleme alan, kendisinin ifadesi ile Abdülkadir Geylânî hazretlerine üveysî olarak bağlı bir müridi olduğunu ve ömrü boyunca evradını hiçbir zaman terk etmediğini ifade eden Bediuzzaman'ın 'Zaman tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır..' sözünü söylemesinin sebep ve hikmetleri nelerdir?

Bu soruya, olayları zamanına ve zeminine göre değerlendirmek adına Cumhuriyet dönemi faaliyetleri ile şu başlıklar çerçevesinde cevaplar verilebilir: **1.** 3 Mart 1924 Tarihli 430 Sayılı

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Devletin Din Dersi Eğitimi Politikası **2.** 13 Aralık 1925 Tarihli Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlık ile Birtakım Ünvanların Men ve İlgasına Dair 677 Sayılı kanun. **3.** 1 Kasım 1928 Tarihli 1353 Sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Kanunu **4.** İmansızlık Cereyanı Karşı İmanı Kurtarmak Mücadelesi.

1. **3 Mart 1924 Tarihli 430 Sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Devletin Din Dersi Eğitimi Politikası**

Tevhid-i Tedrisatla aynı gün kabul edilen Halifelik ve Şer'iye ve Evkaf Vekaletini kaldıran kanunlarla öğretim birliğini engelleyecek ve laikleşmeyi önleyecek faktörler ortadan kaldırıldı. Farklı dünya görüşlerine sahip insan yetiştiren tarikatlar ve tekkelerde, 30 Kasım 1925 tarihli 677 sayılı kanunla kapatıldı. Daha da önemlisi eğitim programları millî ve laik esaslar çerçevesinde yeniden düzenlendi. 1927'den itibaren seçmeli duruma getirilen din dersleri, 1930'da şehir ilkokul, 1931-32'de ortaokul ve 1939'da da köy ilkokul programlarından çıkarıldı. Din dersleri büsbütün öğrenci ailelerinin sorumluluğuna bırakıldı. Arapça ve Farsça dersleri okullardan kaldırılarak yerine Latince ve Yunanca dersleri kondu. Aynı şekilde ders kitapları dönemin politikasına uygun olarak yeniden hazırlandı. Yeni çıkarılan ders kitaplarında eskiye ait bilgiler azaltıldı ve milli eğitim politikası çerçevesinde Cumhuriyet ideolojisini yerleştirecek milli şuur uyandırıcı konulara ağırlık verildi. Kur'ân-ı Kerim ve din eğitimi iptal edildi. Aynı tarihte hilafet kaldırıldı. Osmanlı hanedanının bütün aile efradı sınır dışı edildi. 8 Mart 1924'te şer'î/dini mahkemeler kapatıldı.

2. **13 Aralık 1925'te kanunlaşan Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlık ile Birtakım Ünvanların Men ve İlgasına Dair 677 Sayılı Kanun.**

13 Şubat 1925'te Şeyh Said Piran (Palevî) isyan etti. 25 Şubat 1925'te sıkıyönetim ilan edildi. 4 Mart 1925'te İstiklal Mahkemeleri kuruldu ve ölüm kararları derhal yerine getirildi. 29 Haziran 1925'te Şeyh Said ve 46 arkadaşı idam edildi. Doğu Anadolu'da bütün tekke ve zaviyeler kapatıldı. 2 Eylül 1925 bütün mezar ve yatırlar kapatıldı, memurların dini kıyafet ve giysileri yasaklandı. 25 Kasım 1925 kıyafet kanunu ile erkeklere şapka giymesi zorunlu kılındı, kadınlara tesettür yasaklandı. 30 Kasım 1925'te 677 Sayılı Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması Kanunu onaylandı ve 13 Aralık 1925'te Resmi Gazete'de yayınlandı.

677 Sayılı Kanun: …Alelümum tarikatlerle şehlik, dervişlik, müritlik, dedelik, seyitlik, çelebilik, babalık, emirlik, nakiplik, halifelik, falcılık, büyücülük, üfürükçülük ve gayıptan haber vermek ve murada kavuşturmak maksadiyle nüshacılık gibi unvan ve sıfatların istimaliyle bu unvan ve sıfatlara ait hizmet ifa ve kisve iktisası memnudur… Şeyhlik, Babalık ve Halifelik

gibi mensupları arasında baş mevkiinde bulunanlar altı aydan az olmamak üzere hapis ve 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasından başka bir yıldan aşağı olmamak üzere sürgün cezası ile cezalandırılırlar.

Bediuzzaman, hiçbir suçu olmadan, 677 sayılı kanuna muhalefet iddiası ve iftirasıyla Şubat 1926'da Van'dan alınarak tutuklandı, önce Erciş, oradan Samsun yoluyla İstanbul'a getirildi. Daha sonra İzmir-Antalya yolu üzerinden Burdur'a sevkedildi ve 29 yıl sürecek olan sürgün, mahkeme ve hapis hayatı başlamış oldu. Çok zorlu şartlar altında geçen bu sürede 19 defa zehirlendi. Bütün mahkemelerde Bediuzzaman'ın suçlandığı ana konu 'tarikatçılık' yaptığı iddiası idi. Bu konuda Bediuzzaman şunları ifade etmektedir:

'Beni hapislere sokan muârızlarımın bir bahâneleri de -üç mahkemede ondan berâet kazandığım- ***tarîkatçiliktir****. Hâlbuki, Risâle-i Nûr'da dâimâ da'vâ edip demişim: Zaman tarîkat zamanı değil, belki îmânı kurtarmak zamanıdır. Tarîkatsiz cennete gidenler çoktur, îmânsız cennete giden yoktur diye bütün kuvvetimizle îmâna çalışmışız. Ben hocayım, şeyh değilim. Dünyada bir hânem yok, nerede tekkem olacak? Bu yirmi sene zarfında, bir tek adam yok ki, çıksın desin: "Bana tarîkat dersi vermiş." Ve mahkemeler ve zâbıtalar bulmamışlar.'* (Emirdağ Lahikası, s. 36.)

'Azîz, sıddîk kardeşlerim! Sizin sebat ve metânetiniz, masonların ve münâfıkların bütün planlarını akîm bırakıyor. Evet kardeşlerim, saklamaya lüzûm yok. O zındıklar, Risâle-i Nûr'u ve şâkirdlerini tarîkate ve bilhassa Nakşî Tarîkatine kıyâs edip, o ehl-i tarîkati mağlûb ettikleri planlarla, bizleri çürütmek ve dağıtmak fikriyle bu hücumu yaptılar. Evvelen: Ürkütmek ve korkutmak ve o mesleğin sû'-i isti'mâlini göstermek. Ve Sâniyen, o mesleğin erkânlarının ve menşeinin kusurâtlarını teşhîr etmek. Sâlisen, maddiyyûn felsefesinin ve medeniyetin câzibedâr sefâhetiyle ve uyutucu lezzetli zehirleriyle ifsâd etmek ile mâbeynlerinde tesânüdü kırmak; ve Üstâdlarını ihanetle çürütmek; ve mesleklerini, fennin ve felsefenin bazı düstûrlarıyla nazarlarında sukūt ettirmektir ki, Nakşîlere ve ehl-i tarîkate isti'mâl ettikleri aynı silâhla, bizlere hücum ettiler, fakat aldandılar. Çünki Risâle-i Nûr'un mesleği ve esası, ihlâs-ı tâm ve terk-i enâniyet ve zahmetlerde rahmeti ve elemlerde bâkî lezzetleri hissedip aramak; ve fânî ayn-ı lezzet-i sefîhânede elîm elemleri göstermek; ve îmânın bu dünyada dahi hadsiz lezzetlere medâr olduğunu isbat etmek; ve hiçbir felsefenin eli yetişmediği noktaları ve hakîkatleri ders vermek olduğundan, onların planlarını inşâallâh tam akîm bırakacak. Ve meslek-i Risâle-i Nûr ise, tarîkatlere kıyâs edilmez diye onları susturacak. (Şualar, s. 368-69)

'Maatteessüf gizli münâfık düşmanlarımız bu dindâr milletin yüzer milyon veli makamında olan şehîdlerinin ve kahraman gāzilerinin kanıyla ve kılıncıyla kazanılan ve muhâfaza edilen İslâmiyet'e, bazen tarîkat nâmını takıp ve o güneşin bir tek şuâı olan tarîkat meşrebini, o güneşin aynını gösterip, hükûmetin bazı dikkatsiz me'murlarını aldatıp hakîkat-i Kur'âniyeye ve hakāik-i îmâniyeye te'sîrli bir sûrette çalışan Nûr talebelerine "tarîkatçi" ve "siyâsî cem'iyetçi" nâmı vererek aleyhimize sevk etmek istiyorlar.' (Şualar 2, s. 567)

'…hiçbir şey bulamadıklarından, Eskişehir Mahkemesi'nden berâet kazandığımız "Tarîkatçilik ve cem'iyetçilik ve dînî hissiyâtı âlet etmek, emniyet-i dâhiliyeye zarar vermek" ihtimâli ve imkânı gibi, eski nakarâtı tazelemek ve yüz elli sahîfelik müdâfaâtım ile gayet kat'î reddedilen o asılsız bahaneler ile, bizi muâheze etmeleridir…' (12. Şua, s. 180)

3. 1 Kasım 1928 Tarihli 1353 Sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Kanunu

28 Mayıs 1927'de 1057 Sayılı Kanun ile resmî dairelerde Osmanlı Devleti'ne ait her çeşit tablo ve tuğralar kaldırıldı. 3 Şubat 1928 ilk Türkçe Cuma hutbesi okundu. 10 Nisan 1928'de 'Devletin resmi dini İslam'dır' ibaresi ve bütün dini tabir ve deyimler anayasadan çıkarıldı. 1 Kasım 1928'de 'Türk Harfleri!' adıyla Latin harf inkılabı yapıldı. 30 Aralık 1928'da İstanbul'da 90 cami kapatıldı. 22 Ocak 1932'de İstanbul'da Yerebatan Camii'nde ilk defa Türkçe Kur'ân okutuldu.18 Temmuz 1932'de Arapça ezan ve kamet yasaklandı yerine Türkçe ezan ve kamet getirildi. 1 Ağustos 1932'de Türkiye güzellik yarışmalarına katılmaya başladı. 1 Şubat 1935'de Ayasofya Camii kapatıldı ve bir süre sonra müzeye dönüştürüldü.

Bediuzzaman bu konuda şöyle diyordu: '*Hükûmet, beni tam himâye ve bana yardım etmesi, milletin maslahatına ve vatanın menfaatine çok lüzûmlu iken, beni sıkması îmâ eder ki; benim ile mücâdele eden gizli zındıka komitesiyle şimdi onlara iltihâk eden komünist fırkasından bir kısmı, ehemmiyetli resmî makamları elde ederek karşıma çıkıyorlar. Hükûmet ise ya bilmiyor veya müsâade ediyor. Kahraman bir milletin ebedî bir medâr-ı şerefi ve Kur'ân ve cihad hizmetinde dünyada yegâne bir pırlanta gibi pek büyük bir nişanı ve antika bir yâdigârı olan Ayasofya Câmii'ni puthâneye çeviren ve Meşîhat Dâiresini kızların lisesi yapan bir adamı sevmemek bir suç olmasının imkânı var mıdır?"* (14. Şua, s. 492)

4. İmansızlık Cereyanına Karşı İmanı Kurtarmak Mücadelesi

Bediüzzaman, Mustafa Kemal tarafından, TBMM'nin açılışında Ankara'ya çağrıldığı vakit Ankara'ya gitmiş; ancak mecliste bir mescidin açılmamış olması dikkatini çekmiş ve milletvekillerine yönelik olarak on maddelik bir bildiri yayınlamıştır. Bildiriden hoşlanmayan

Mustafa Kemal ile Bediüzzaman arasında bir tartışma çıkmıştır. Mustafa Kemal, Bediüzzaman'a, "Yüksek fikirlerinden istifade etmek için seni buraya çağırdık. Sen namaz gibi şeylerden bahsedip aramıza ihtilaf soktun" deyince, Bediüzzaman, Mustafa Kemal'e hitaben, "Paşa… Paşa.. Kâinatta en yüksek hakikat imandır; imandan sonra namazdır, namaz kılmayan haindir. Hainin hükmü merduttur" diyerek sert bir karşılık vermiş ve Ankara'dan ayrılarak Van'a gitmiştir. Bediüzzaman'ın, Yeni Said dönemi müdafaası bu şekilde başlamıştır. O Ankara'da iken, gizli bir dinsizlik cereyanının el altından çalışmaya başladığını, halkın imanının tehlikede olduğunu görmüş ve doğrudan Kur'an'dan ilham alarak bu tehlikeyi bertaraf edecek dersler vermiş, kitaplar yazmış ve talebeler yetiştirmiştir.

Mustafa Kemal, Şeyh Said isyanından sonra Bediüzzaman'ı hatırlayarak, laiklik karşıtı eylemlerde bulunabilir düşüncesiyle onu Van'dan Burdur'a, oradan da Barla'ya sürmüştür. Gerçekten de Bediüzzaman Barla'ya gittiği günden vefat edinceye kadar hep gözetim altında tutulmuş ve bütün hareketleri "laiklik karşıtı eylem" olarak algılanmıştır. Bediüzzaman'ın tüm faaliyetleri devlete hâkim olan zihniyetin dikkatinden kaçmamış, "Toplumu Batılılaştırma, dinsizleştirme" çalışmalarına engel teşkil ettiği gerekçesiyle mahkemeden mahkemeye sürüklenmiştir. Bediuzzaman, imana saldırıların had safhada olduğu bu dönemde imanı kurtarmanın en önemli mesele olduğunu eserlerinde dile getirmiş ve ömrünü iman hakikatlerinin müdafası ile tamamlamıştır. Onun bu konuyu dile getirdiği ifadelerden bazıları şöyledir:

'Biz, îmânı kurtarmak ve Kur'ân'a hizmet için, Mekke'de olsam da buraya gelmek lâzımdı. Çünkü en ziyâde burada ihtiyâç var. Binler rûhum olsa, binler hastalıkla mübtelâ olsam ve zahmetler çeksem, yine bu milletin îmânına ve saâdetine hizmet için burada kalmaya Kur'ân'dan aldığım dersle karar verdim ve vermişiz.' (Barla Lahikası 2, s. 366)

'*Ben tahmîn ediyorum ki, eğer Şeyh Abdülkādir-i Geylânî (ra) ve Şâh-ı Nakşibend (ra) ve İmâm-ı Rabbânî (ra) gibi zâtlar bu zamanda olsa idiler, bütün himmetlerini hakāik-i îmâniyenin ve akāid-i İslâmiyenin takviyesine sarf edeceklerdi. Çünkü saadet-i ebediyenin medârı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekāvet-i ebediyeye sebebiyet verir. Îmânsız cennete gidemez. Fakat tasavvufsuz cennete giden pek çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz. Fakat meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir. Hakāik-i İslâmiye gıdadır. Eskiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyr u sülûk ile bazı hakāik-i îmâniyeye ancak çıkılabilirdi. Şimdi ise, Cenâb-ı Hakk'ın rahmetiyle, kırk dakikada o hakāike çıkılacak bir yol bulunsa, o yola karşı lâkayd kalmak, elbette kâr-ı akıl değil.*' (5. Mektup, s. 16)

'*Mezara yakınlaştığım bu zamanda, İslâm memleketi olan bu vatanda bolşevik baykuşlarının seslerini işitiyoruz. Bu ses, âlem-i İslâm'ın îmân esaslarını zedeliyor. Halkı, bilhassa gençleri îmânsız yaparak kendisine bağlıyor. Ben bütün mevcûdiyetimle bunlarla mücâdele ederek, gençleri ve müslümanları îmâna da'vet ediyorum. Bu îmânsız kitleye karşı mücâdele ediyorum. Bu mücâhedemle inşâallâh, Allah huzuruna girmek istiyorum, bütün fa'âliyetim budur. Beni bu gayemden alıkoyanlar da korkarım ki bolşevikler olsun. Bu îmân düşmanlarına karşı mücâhede açan sizin gibi dindâr kuvvetlerle el ele vermek, benim için mukaddes bir gayedir. Beni serbest bırakınız. El birliği ile komünistlikle zehirlenen gençlerin ıslahına ve memleketin îmânına ve Allah'ın birliğine hizmet edeyim*.' (On Dördüncü Şua)

'Risâle-i Nûr'a hizmet eden, îmânını kurtarıyor. Tarîkat ve şeyhlik ise, velâyet mertebeleri kazandırıyor. Bir adamın îmânını kurtarmak, on mü'mini velâyet derecesine çıkarmaktan daha mühim ve daha sevablıdır. Çünki îmân, saadet-i ebediyeyi kazandırdığı için, bir mü'mine küre-i arz kadar bir saltanat-ı bâkiyeyi te'mîn eder. Velâyet ise, mü'minin cennetini genişlettirir, parlattırır. Bir adamı sultan yapmak, on neferi paşa yapmaktan ne kadar yüksek ise, bir adamın îmânını kurtarmak, on adamı veli yapmaktan daha sevablıdır.' (Kastamonu Lahikası, s.103; Sikke-i Tasdik-i Gaybî, s.34)

'Silsile-i Nakşî'nin kahramanı ve bir güneşi olan İmâm-ı Rabbânî, (ra) Mektubât'ında demiş ki: "Hakāik-i îmâniyeden bir mes'elenin inkişâfını, binler ezvâk ve mevâcid ve kerâmâta tercîh ederim." Hem demiş ki: "Bütün tarîklerin nokta-i müntehâsı, hakāik-i îmâniyenin vuzûh ve inkişâfıdır." (Mektubat 1, s.15)

Bediuzzaman'ın 'Zaman tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır' sözünü söylediği dönem, Osmanlı Devleti dönemi değil, Cumhuriyet hükümetinin kurulduğu ve bu hükümetin, yukarıda faaliyetlerinin bir kısmı ele alındığı üzere, kanunlar çıkartarak kolluk kuvvetleriyle Müslümanlar aleyhine zorlu yaptırımları yürürlüğe koyduğu ve uymayanları çok ağır cezalandırdığı dönemdir. Tekke ve zaviyelerin kapatıldığı ve faaliyetlerin yok edildiği, tarikatçılığın ciddi suç sayıldığı ve tarikatla ilgilenenlerin cezalandırıldığı, İstiklal Mahkemeleri nezdinde verilen ve sorgulanamayan 'idam cezalarının' derhal uygulandığı bu dönemde söylenen bu söz, ümmetin derdi ile dopdolu olan firaset ve basiret sahibi Bediuzzaman'ın aklını ve dehasını ortaya koyması açısından çok önemlidir. O, bilerek ve maksatlı söylediği bu söz sayesinde kendisine yöneltilen 'tarikatçılık yapıyorsun' iddiaları ve iftiraları ile küfre karşı etkili cihadını yok etmek ve onu dar ağacında sallandırmak isteyenlerin kirli ve zalim emellerini boşa çıkarmıştır. Bediuzzaman, akıl ve firaset kaynağından çıkan bu sözü ile hem tebliğ ve

cihad faaliyetini devam ettirebilmiş hem de bu yolda beraber olduğu kişileri muhafaza altına almayı başarmıştır. Onun, 'Zaman tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır' sözü "Tarikat batıldır veya tarikatın miadı doldu, bundan sonra tarikatla gidilmez, tarikatlara girilmez" demek değildir.

Ankara hükümeti tarafından kendisine yapılan çok cazip teklifleri kabul etmeyen Bediuzzaman'ın, Erek Dağı'nda inziva ile başladığı İkinci Said dönemi ve Risale-i Nur çerçevesindeki hareketi, seküler sistemlerin ürettiği ve batıl felsefi akımların desteklediği ve alt yapılarını oluşturduğu Allah'tan ve dinden uzaklaştırmaya yönelik her türlü düşünce sistemini çökertmiş ve onlara en büyük darbeyi vurmuş ve hâlen vurmaktadır.

5. Tarikat Erbabının Bediuzzaman Said Nursi Hakkındaki Sözleri

Bediüzzaman Said Nursi, Allah'ın dinine adanmış zorlu bir ömür sürmüş, fikirleri ve eserleri ile sayısız kişiye dokunmuş, günümüzde dahi etki sahasını giderek arttıran âlim, ârif ve mücahid bir zâttır. Kendisinden feyiz alan ve istifade eden farklı alanlardaki ilim, irfan ve meslek erbabı onun hakkında övgü ve minnet ifade eden sözler söylemişlerdir. Konumuz tarikat ve tasavvuf üzerine olduğundan Bediuzzaman hakkında tarikat erbabının sözlerinin bir kısmını vefat tarihlerine göre sıralayarak arz ediyoruz.

Muhammed Esad Erbili (ö.1931)

Mahmud Sami Ramazanoğlu Efendinin talebelerinden Safranbolulu Nuri Efendi, üstadı ziyaret etmisti. Üstad, ona*: "Ben senin yaşındayken, Kelâmi Dergâhı'nda Esad Efendi'yi ziyaret ederdim. Bazı meselelerde itiraz ederdim. Oradaki halifelerden bazıları bundan gocunurlardı. Bir gün yine böyle bir şeyden sonra bana kızan bir talebesine söyle demiş: "Said'e dokunma, dokunma...O, ilerinin İmâm-ı Rabbânîsi olacaktır."* (Salih Okur, *Ulemanın Gözüyle Bediuzzaman*, Kayıhan Yayınları, s. 157)

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (ö.1942)

Mehmed Kırkıncı Hocaefendi, 'Hayatım Hatıralarım' adlı eserinde, Elmalılı merhumdan ders almış olan Erzurum ulemasından Mustafa Efendi'den naklen, Elmalılı Hamdi Yazır'ın şöyle dediğini naklediyor: "*Bediüzzaman berrak sular gibi temiz bir vicdana, çok güzel bir ruha sahip bir zat idi. İstanbul'un âlimlerinin gözü öyle bir âlim görmemiştir.*" (Salih Okur, s. 142)

Alvarlı Efe Muhammed Lütfi Efendi (ö.1956)

Salih Özcan anlatıyor:

Erzurum’a gidiş tarihimi kat’i hatırlamıyorum. Üstad Emirdağı’nda idi. Yanına gittim. Erzurum’a gideceğimi söyledim. O da; ‘*Mehmed Alvarlı’ya benden selam söyleyin. Bana dua etsin. Ben onu duama aldım, dua ediyorum’* dedi. Yanımda askerlik yapan Mehmed diye bir erimle Kasımpaşa Camii’nin müezzini Hafız Mehmed ile birlikte gittik. Beni tanıttılar. Kulağı ağır duyuyordu. Kulağına eğilerek, ‘*Üstadın selamı var, bana dua etsin diyor’* dedim. Efe hazretleri yaşlı ve hasta olmasına rağmen birdenbire doğruldu; ‘*Bediüzzaman bizim medâr-ı iftiharımızdır. Biz onun duacısıyız. O da bize dua etsin*’ dedi. Bunu gelip Üstad’a anlatmıştım. O da memnuniyetini izhar etmişti.

Süleyman Hilmi Tunahan (ö.1959)

Mehmet Fırıncı’nın bizzat şahit olup anlattığına göre:
“Salih Özcan, İstanbul’a geldiğinde birlikte Süleyman Efendi’ye gittik. Koltuk değil ama minder de değil yüksekce bir yerde oturuyordu. Salih Özcan, Üstadın selamını söyleyince, Süleyman Efendi heyecanlanarak ayağa kalktı:‘Bediuzzaman Baba mı! Bediuzzaman Baba mı! Akeykümüsselam, aleykümüsselam, aleykümüsselam’ diyerek selamı aldı.

Süleyman Efendi’nin müridlerinden Arif Hikmet Köklü’ye aittir: *“Bazı kimseler Bediuuzzaman Said Nursi aleyhinde neşriyatta bulunuyorlardı. Onların tesirinde kalarak Şeyh Süleyman Efendi hazretlerine 'Biz Said Nursi'yi nasıl bileceğiz?' diye sordum. 'Bu Bediuzzaman hazretleri Türkiye'de en sevdiğim zattır' dediler. Yanından bir zat çıkıyordu, onu kastederek 'Siz gelmeden önce bir zat gelmişti. Said Nursi hazretlerinin yanından gelmiş ve sohbetinde bulunmuş. Sohbette bizim bahsimiz olmuş. Ayağa kalkarak: 'Ne kadar sevap kazanmışsam yarısını Şeyh Süleyman Efendi’ye veriyorum' dediğini bize nakletti. Biz de o zata dedik: 'Biz de bugüne kadar sevap ve hayır namına ne kazandı isek hepsini Said Nursi hazretlerine hediye ediyoruz. Bunu kendisine bildirirsiniz.' Süleyman Efendi şöyle buyurdu: 'Said Nursi'ye makâmını bizzat Resulullah vermiştir. En yüksek dereceye çıkmıştır. Hz. Allah'ın ilham ettiği şekilde yazacak, onun hizmeti de öyle...'*

Ali Haydar Efendi (ö.1960)

İstanbul Fatih Çarşamba’daki Şeyh İsmet Garibullah Efendi Dergâhı’nın son şeyhi Ali Haydar Gürbüzler Efendi’nin talebesi Mehmet Emin Saraç anlatıyor: “*Ali Haydar Efendi demişti ki;* “*Bediuzzaman İstanbul’a ilk geldiğinde (1907) birçok ulema gibi ben de gittim. Kapısında ‘Burada her soruya cevap verilir, kimseye soru sorulmaz’ yazılıydı. Mutavvel’den (dersiamlık*

imtihanı bu kitaptan yapılırdı) çok zor bir sual hazırladım. Tereddütsüz ve çok isabetli, en doğru cevabı verdi. Gördüğüm en zeki insanlardandır." (Zafer Aydın, *Hocalarımız Konuşuyor*, İstanbul 2009, s. 113)

Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî: (ö.1968)

Halifelerinden Abdurrahman Alkış'ın naklettikleri şöyledir:

"Seyhim, Üstad'la gıyaben tanışıyordu. Mânen vefat etmek üzere olduğunu hissederek, aynı gün cenaze namazına yetişmek için yola çıktı. Kendisini bir binbaşı askeri ciple hiç kimsenin haberi olmadan cenazeye yetiştirmek için yola çıkarmıştı. Cizre ahalisi de Şeyh Efendi'nin kaçırıldığını düşünerek İdil'e ve Midya'ta haber verip önlerini kesmelerini istemişlerdi. Midyat da on binlerce kişi arabayı durdurup önlerini kesmişler. Tam bu sırada, üzüntüyle Üstad hazretlerinin vefat ettiğini mânen hissederek halka duyuran Şeyh Efendi, on binlerce kişiyle gıyâbi cenaze namazı kılmıştır.

Ben bir gün Cizre medresesindeyken, Van taraflarından bir nur talebesi geldi. İnabe almak istedi (bağlanmak istedi). Şeyh Seyda Efendi bunu kabul etmedi. Ve şöyle dedi: 'Üstad Bediuuzzaman kendi tarikatının piridir. Tarikatının ismi Saidiyyedir. Evrad ve ezkarı da Hizbu'l-hakaiki'n-nuriyye'dir. Sen ona devam et.'

Bir gün Üstad Said Nursi, Seyh Seyda'ya mektup yolladı. Mektupta söyle diyordu:
'Sizin davanızı tebrik ederim. Sizinle iki cihetle alakadarım.' Seyh Seyda Efendi, mektuba büyük değer verdi. Mektup kendisine ulaşınca halifelerini topladı. Ve 'iki cihetle alâkadarım demekle ne demek istemiştir" diye sordu. Halifelerden her biri farklı cevaplar verdi. Mesela maddi-manevi gibi. Sonra kendisi mektubu istedi, ancak hâlinden bu cevaplardan tatmin olmadığı anlaşılmaktaydı. Ve mektubu istemekle 'bu sırrı ancak ben anlarım' der gibiydi. Vefatına kadar da bu sırrı açıklamadı. Üstattan büyük saygıyla söz eden Seyh Seyda Efendi, kendi talebelerine de ısrarla Risale-i Nur okumalarını tavsiye etmiştir." (Melahat Beki, Said Nursi'nin Tasavvufi Görüşleri, MÜSBE İAD Yüksek Lisans Tezi, s. 237-238)

Ladikli Hacı Ahmet Ağa (ö.1969)

Reşat Bey ve arkadaşı Ahmet Ağa'nın yanına giderler. Ahmet Ağa'ya Bediüzzaman ve eserleri hakkındaki fikirlerini sorarlar. Ahmet Ağa: "*Ben size onu nasıl anlatayım ki? O bizim gibi herhangi bir tarikat silsilesine bağlı değildir. O, ne kutbü'l-aktaba ne de herhangi bir kutba*

bağlıdır. O doğrudan doğruya Peygamberimizden (s.a.v.) feyiz alır ve ona göre hareket eder. Size bir hatıramla onun manevî makamını anlatayım. Bir gün Hızır (as) geldi. 'Eskişehir'de zelzele olacak, taş üstünde taş kalmayacak. Gel, Bedîüzzaman'a gidelim ve duâ etmesini isteyelim ki bu zelzele hafiflesin.' dedi. Sonra "Beraberce gidip, Bedîüzzaman'a vaziyeti anlattık. Bediüzzaman, "Haberim var, haberim var!" der. Hızır (as), "Dağlara gidip duâ edelim!" dedi. Bedîüzzaman, "Ben hastayım, siz dağlara çıkıp duâ edin, ben buradan duâ edeceğim!" dedi. Eğer onun duâsı olmasaydı, Eskişehir'de gerçekten taş üstünde taş kalmazdı."

Mahmud Sami Ramazanoğlu (ö.1984)

Lütfi Eraslan anlatıyor:

"Yunak müftüsü Süleyman Efendi bir gün Mahmud Sami Üstadımıza sormuş: "*Efendim, Said Nursi hazretleri o karanlık günlerde nasıl korkusuzca cihada devam etti?*" Mahmud Sami Üstadımız cevaben buyurmuşlar ki: "*Bir insanın Allah korkusu her tarafını ihata ederse, sair korkular onun bedenine girmeye yer bulamaz*."

Şeyh Molla Yahya Pakiş (ö. 2007)

Şeyh Molla Yahya Pakiş'in, Bediuzzaman hakkındaki görüşleri şöyledir:

'Bediüzzaman hazretlerinin ilmi vehbiydi, yani kesbî değildi. Vehbîydi, çünkü kesbî ilmi, insan okuyarak, çalısarak emek vererek kazanıyor. Vehbî ise, Allah bir seferde ona veriyor. İşte bu zat, Hızır aleyhisselamla buluşmuş ve Hızır aleyhisselamı böyle şey bir şekilde görmüs ve cenabı Mevlâm (C.C) ona bu vehbî ilmi vermis. Onun ilmi vehbîdir yani kesbî değildir. O bir müddet de Doğu Beyazıt'ta meşhur bir zat var Şeyh Ahmed-i Hânî onun yanında kalmış, onun türbesine çok gidip gelmiş. İşte Bediüzzaman Hazretlerinin ilmi vehbi yani Allah tarafından ihsan edilen ilimdir.' (Melahat Meki, s. 238)

Şeyh Molla Muhammed Zahid (ö.?)

Nakşibendi şeyhi olan Muhammed Zahit hazretleri Bediuzzaman'a medhiye yazan şeyhlerdendir. Bediuzzaman için yazdığı methiyesinin bir kısmı şöyledir:

Hakikat ilminin menbâı, irfanın sırrıdır Said
Saltanat tahtının şâhıdır Said
Malımı, canımı, çocuklarımı hepsini sana feda ediyorum

Çünkü şeksiz şüphesiz bilirim ki, sensin cihanın Gavsı ey Said!.

(Şeyh Molla Muhammed Zahid, Said Nursi'ye Dair Yazılan Mehdiye Ve Mersiyeler, Derleyen: Zeynelabîdin Âmedî, Diyarbekir Matbaası, s.17-18)